

Naš kmečki dom.

„Domoljubova“ priloga za naše
gospodarje, gospodinje in dekleta.

„ Za naše „
gospodarje.

Služnosti ali servitute.

Vse pravice tlačanov v letu 1848. bi lahko delili v dva dela: 1. Pravice, ki so jih imeli kot graščinski podaniki kot taki, n. pr. graščak je moral skrbeti, da so bila gospodarska poslopja njegovih podložnikov v dobrem stanju, dajati jim je moral semena in skrbeti za zdravnike. Te pravice tlačanov so odpadle s kmečko odvezo. 2. Pravice, ki jih pri odvezi niso vpoštevali, ker niso bile mnogokrat zvezane z nikakimi dolžnostmi tlačanov nasproti graščakom. Te pravice so lahko imeli tudi prosti kmetje. Bile so zelo različne z ozirom na krajevne razmere, tako glede kakovosti kakor tudi količine. Najnavadnejše so bile: pravica do lesa za kurjavo in zgradbe ter dobava stelje v graščinskih gozdih, kolikor se rabi za domačo potrebo, potem paša v graščinskih gozdih, na pašnikih in planinah. Vse te pravice se imenujejo servitute ali služnosti.

Zgodovina služnosti ni popolnoma znana. V začetku ni bil gozd in pašnik zasebna last. Kar je kdo rabil, to je vzel. Polagoma pa se je začel graščak lastiti zemlje in izpodrivati kmete zato, ker je bila z velikim posestvom združena politična moč in lovsko zabava. Gozd namreč ni imel vrednosti zaradi lesa, ki raste v njem, marveč zaradi divjačine. Tako je prišlo do dolgotrajnega boja za zemljo med graščakom in kmeti in sicer z različnim uspehom. Seveda so bili tepeni večinoma kmetje, ker to nikakor ni bil boj moža proti možu, ampak je bil boj graščaka proti tlačanu, gosposke proti kmetu. Ponekod so kmetje izgubili vse pravice; planine in pašnike so porasli gozdi in v njih so odmevali mesto prejšnjih pastirskih piščalk lovski rogovi. Drugod so pa kmetje obdržali služnostne pravice. Kjer so cesarski rudniki ali solnine, za katere se je rabilo mnogo lesa, so postali gozdi cesarska last, kmetje so pa obdržali pravico do lesa, kolikor ga kdo potrebuje za dom.

S služnostmi obremenjenih privatnih in državnih gozdov je bilo na Kranjskem še leta 1895. to je po izpeljanem odkupu teh pravic 48.476 ha (okoli 90.000 johov), dočim je bilo vseh gozdov 442.309 ha (800.000 johov). V Avstriji je še 1/4 milijona hektarov obremenjenih gozdov, kar pomeni 14,7 % vseh.

Služnosti niso bile pravno urejene. Zato je bilo gospodarstvo zelo slabo, ker je vsak delal po svoji volji. Mnogo je bilo krivo tudi nasprotje med upravičenci in lastniki zemljišč. Ljudstvo se je množilo, lastne zemlje je primanjkovalo, zato so se stavile vedno večje zahteve na obremenjena zemljišča. Seveda se kmetu mnogokrat ni smilil gozd, do katerega je imel danes še pravico, vedel pa ni, če jo bo imel še jutri. Ne smemo tudi pozabiti, da je bil lastnik obremenjenih zemljišč, torej dolжник, bivši graščak, njegov upnik pa bivši tlačan.

Kmet torej ni vedel, če bo imel še jutri pravico sekati v graščinskem gozdu in sicer zato, ker takozvani lastnik (kmetje jim te pravice mnogokrat niso priznavali, češ, da so zemljo ugrabili) skoro ni mislil drugega, kot kako bi kmeta ukanil za njegove pravice. Zelo spretno je izrabil zase zakon za varstvo gozda in izrival kmeta iz gozda, predvsem mu je prepovedal v njem pasti in spravljati steljo. Graščak je pogozdoval planine, krmil po zimi s senom divjačino, kmetova živina je pa od lakote cepala. Mnogokrat je živina zašla na pogozden prostor, kar je bilo zelo težko zabraniti, ker so najraje pogozdili najboljši del planine, in kmet je plačeval globe, dasi graščak ni imel pravice pogozditi. Kmetovo stališče je bilo jako težavno. Boriti se je moral za svojo pravdo proti vedno isti gospodi. Ker niso bile pravice natanko zapisane, je bil položaj nejasen. Pravde so se vlekle in zavlačevale, saj se mnogokrat ni niti vedelo, kdo je pravi lastnik zemljišča. Na Koroškem je veljalo leta 1863. 70.000 johov gozda za erarno last; občine so se pa pravdale za 40.000 johov istega gozda in ga zahtevale zase. Na Kranjskem je bilo pa malo takih gozdov in pašnikov, ki bi ne bilo zaradi njih pravi.

Skraini čas je bil, da je posegla v to zmešnjavo zakonodaja. Že v 17. stoletju so poskusili na Tirolskem uravnati služnosti. Dalje sta solnograški škof in erar

oprostila svoje gozdove s tem, da sta omejila pravice tlačanov na določene gozde. V 18. stoletju je na Štajerskem v to določena komisija izmerila in zamejnila vse gozde ter določila, kdo in koliko ima kdo pravice v njih. Pred letom 1848. sta delovali še dve važnejši komisiji in sicer na Tirolskem in Solnograškem. Na Tirolskem so tekle pravde z erarjem za 206.000 ha gozdov. Konec je bil ta, da so pravice do paše in stelje uravnali, za pravice dobave lesa je pa erar odstopil vsega skupaj eno tretjino omenjenih gozdov. Druga komisija ni dosegla skoro nič. Vse to so bili samo poskusi in predpriprave za veliko operacijo.

Prišlo je prekucijsko leto 1848. in našlo servitutno vprašanje zamotano in nejasno, a zahtevajoče rešitve.

Zakonodajnik je moral vpoštevati pri zakonodaji upravičenca, lastnika in gospodarski napredek dežele. Te tri činitelje bi bil moral zadovoljiti, kar je bilo pa nemogoče, ker so si njihove koristi medsebojno večkrat nasprotovale. Izbiral je med trojnimi načinom, kako urediti služnosti, ali jih urediti ali odkupiti ali pa oba načina združiti.

V Avstriji je obveljala tretja oblika. Ko je prišlo leta 1848. z zemljiško odvezo v pretres tudi služnostno vprašanje, je državni zbor kratkomalo zahteval popoln odkup služnosti. Toda že v patentu od 4. marca 1849. se določa, da naj stvar uredi deželna zakonodaja, in sicer naj pašo in dobavo stelje v gozdih samo uredi. Prvotno navdušenje za popolno odpravo služnosti se je vedno bolj ohlajalo. Gozdni zakon od 3. decembra 1852. ima natančne določbe, pa ne, kako naj se služnosti odpravijo, temveč ravno nasprotno, kako naj se uživajo. Šele patent od 5. julija 1853. in cesarski patent iz novembra, ki prvega izpopolnjuje, obsegata končne določbe. Služnostne pravice naj bi po možnosti odkupili, če bi pa imel v tem slučaju upravičenec ali lastnik trpeti preveliko škodo, samo uravnali. Vso stvar naj vodijo deželne in krajevne komisije.

Zakon podaja nekaka vodilna načela. Predvsem mora krajevna komisija v sporazumu s strankami določiti služnosti in jih odkupiti z denarjem ali pa z zemljiščem. Drugo pa le tedaj, če je lastnik uslužnjenega zemljišča s tem zadovoljen ali pa, če ne plača določene vsote do go-

tovega roka. Kot podlaga za odkup se določa takozvani ekvivalent, to je denar ali zemljišče, ki mi nudi enak užitek kakor služnostna pravica. Če so torej cenili vrednost kake pravice na letnih 5 K, tedaj je moral dolжник plačati upravičencu 100 kron, ker so določili za obrestno mero 5 odstotkov. Če bi ga pa lastnik hotel odpraviti z zemljiščem, tedaj se zahteva od odstopljenega zemljišča, da je zmožno dati čistih 5 K na leto. Zakon tudi pravi, da naj lastnik odstopi zemljišče na skupino upravičencev. Ta določba je hotela zabraniti razkosavanje zemljišč, pa je zakrivila še večje zlo. Ti gozdi in pašniki so del občinskega ali pa skupnega sveta (gmaine), ki se loči izmed vseh parcel po najzanimnejšem gospodarstvu in sicer zato, ker se ni ničesar storilo v njegovo varstvo. Te parcele so zaostale v gospodarstvu za toliko let zadaj, kolikor časa so skupni svet. Šele leta 1873. je zagledala beli dan določba v varstvo skupnega sveta, pa ni dosti pomagala, ker je bilo ali že prepozno, ali pa se niso po nji ravnali.

Ko je zakonodajalec delal zakon, je videl samo lastnika, upravičenca pa ni videl. Lastnik lahko izbira med odkupom z denarjem in zemljiščem, dasi ima to za upravičenca-kmeta mnogo večje posledice. Da, lastnik lahko odkup tudi zabrani v gotovih krajih. Planine so za nekatere kraje življenjski pogoj, za veleposestnika ali pa kapitalista pa pomenijo samo lovsko zabavo. Vendar je gledal veleposestnik, bivši graščak, na to, da so pravice uravnali, pa tudi, da so se planine vedno bolj zaraščale, ker v gozdu ni smel kmet ničesar iskati. Zakon je uradne organe naravnost navajal k nepravčnosti, ker ukazuje, da naj služnosti določajo tako, da bodo obremenjena zemljišča kolikor mogoče razbremenili.

Najnavadnejša odkupnina gozdnih služnosti je bil kos gozda. Pri tem se pa ni vpoštevalo mogočih naravnih neizgov, n. pr. plazov, požarov, ki lahko dotični del gozda vničijo. Lastnik je tudi skrbel, da ni dal gozda v najpriročnejšem kraju. Zakon je nejasen tudi glede predpisov za uravnavo služnosti. Na eni strani ne varuje upravičenca, na drugi strani pa za lastnika niti potreben ni, ker ga dovolj varuje gozdni zakon. Ta prepoveduje pašo v pomlajenih gozdih, ki morajo obsegati najmanj eno šestino obremenjenega zemljišča, in določa za vsako škodo popolno odškodnino. Zakon torej določa, da mora lastnik pogozditi vsaj eno šestino gozda, ne določuje pa, koliko sme največ. To gre zopet na kmetov rovaš. Lastnik je lahko pogozdoval kolikor in kjer je hotel tako, da je bila paša v gozdu nemogoča zaradi velikih denarnih kazni, ki so določene za vsako poškodbo. Lastnik ima tudi pravico odkazovati upravičencu mesto, kjer sme sekati ali pasti. S tem mu lahko nartiti mnogo situosti. Tako se da zakon, bodisi tudi zaradi njegove nejasnosti, zelo pristransko razlagati, kar se je tudi v resnici godilo v prilog lastnika obremenjenih zemljišč in ima vse pogoje v sebi, da kmetom zmanjša in zagreni njihove pravice.

Ko so določevali ekvivalent, to je velikost odkupnine, je bilo mogoče izbrati

med dvojnimi načinom. Imam n. pr. pravico posekati vsako leto za 3 gold. lesa. Če mi kdo hoče to pravico odkupiti s kosom gozda, mora biti gozd, ker obrestuje le po 3% vreden 100 gl., ker mi le tak gozd donaša 3 gl. na leto. Če si pa pustim plačati v denarju, za katerega je določena obrestna mera 5%, bom dobil le 60 gold. Mogoč je torej zaključek: 3 gold. predstavljajo kapital 60 gold., ki se lahko izplača tudi z gozdom vrednim 60 gold. In če ta gozd sprejemem, sem že udarjen, ker ne bom dobil iz njega vsako leto 3 gl. marveč le 18 gl. Drugače je, če gozd takoj prodam, toda za kmeta nima denar iste vrednosti kot zemlja. Ker zakon določa enakost kapitala kot ekvivalent, so bili kmetje s svojimi pravicami zopet zadaj, posebno ker so tudi ceno lesa zaračunili mnogo prenizko. Na Češkem je cena lesa poskočila v nekaj letih za 78% one, ki so jo vpoštevali pri odkupovanju. Nadalje so pozabili na zemljiški davek uslužnjene zemljišča, ki ga je doslej plačeval lastnik. Zdaj ga je pa moral upravičenec sam plačevati, če je dobil kot odkupnino kos zemlje. Ko so tako kmetu pravico na vseh ogljih obstrigli, so njegov letni užitek kapitalizirali. Če je kdo imel za letnih 10 gl. pravice, so to pomnožili z 20, kar da 200 gl. To je lastnik lahko izplačal v zemlji ali z denarjem, najraje z obligacijami. Tu so bili kmetje zopet tepeni, ker je kurz teh obligacij padal tako, da je bilo tistih 200 gl. l. 1859. vredno le še 120 gl.

Izpeljava patenta od 5. julija 1853. je trajala nekaj desetletij. Do leta 1890. je bila v vseh kronovinah večinoma izpeljana. Odkupi v velikem obsegu so se vršili na Solnograškem zaradi planin in gozdov. Vsega skupaj je odstopil erar 213 tisoč ha gozdov in 63.000 planin in pašnikov ter izplačal 668.031 gl. odkupnine. Na Kranjskem so upravičene kmete odškodovali večinoma z zemljiščem. Izmed 108.893 pravic so jih 9845 uravnali, 99.048 pa odkupili in sicer od teh z zemljo 59.910. Na Koroškem so gozdne pravice tudi večinoma odkupili, pašne pa uravnali. V drugih deželah so pa rabili prvi in drugi način v enaki meri, ne glede na to, da zahteva zakon predvsem odkup.

Posledice odkupa in vreditve služnosti so bile občutljive in dalekosežne. — Oglejmo si najprej, kako so bile stranke zadovoljne z odkupom.

Posestnik obremenjenih zemljišč se je lahko zadovoljno smejal, ker se je za malo vsoto ali za kosce zemlje rešil nadležnih kmetijskih pravic ter postal neomejen gospodar obsežnih gozdov in planin. Nasprotno kmetje. Niti verjeti niso mogli v zakonitost postopanja. Saj se jih je tudi odpravilo v mnogih krajih z drobtinami, ki so bile le dvajseti del njihovih pravic. V Galiciji je dobila vas s 130 kmetijami za svojo pravico do lesa za kurjavo in stavbe, kolikor je potrebovala, in za pašno pravico celih 200 gl. odkupnine, izplačane v obligacijah, od katerih so vlekli 9 gl. obresti. Torej za 9 gl. lesa in paše je porabila na leto ta srečna vas s svojimi 130 kmetijami! Nekateri kmetje so bili pa v prvem trenutku še zadovoljni, ko so dobili denar ali so pa z odkupnino povečali svoje

posestvo. Toda kmalu so spregledali. Odkazani kos zemlje ni zadostoval potrebam. Zato so ga v nekaj letih popolnoma izrabili, nato so se zadolžili in že l. 1886. se je lahko pobahal knez Schwarzenberg na gozdarskem kongresu, da so vsi odstopljeni gozdovi že zopet v njegovi lasti. Ker je dobilo po več kmetov skupaj večji prtlj in niso vedeli za svoje meje, so gozde kmalu iztrebili. Na Štajerskem je bilo že l. 1886. 37% odstopljenih gozdov golih.

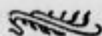
Najbolj so bile po odpravi služnosti prizadete alpske dežele, Bukovina in Galicija, ker so jim vzeli s planinami in gozdi njihove življenjske pogoje. Kaj čudno torej, če so se kmetje upirali in je prišlo celo do krvavih spopadov, saj niso mogli verjeti, da bi mogla biti pravica tako krivična. Poslanci so se pritoževali v deželnih zborih, nazadnje so se obrnili tudi na cesarja. Dosegli pa niso mnogo, dasi so tudi veleposestniki zatrjevali upravičenost njihovih zahtev. Le na Solnograškem so dosegli precejšnje olajšave, ker so dovolili kmetom dobavo lesa za domačo potrebo v državnih gozdih.

Nič manj škodljiva ni bila za kmeta vreditve služnosti. Od šestdesetega leta sem se slišijo vedne pritožbe kmetov, da jim kratijo pravice. Kajti lastniku je dana v roke cela vrsta sredstev, s katerimi kmetu pravico ali naravnost kratijo ali pa je mu tako zabeli, da se ji sam odreče. Kar se tiče dobave lesa in stelje, lahko lastnik odkaže tak kraj, da se stvari ne izplača spravljati domov. Gozd večkrat tudi ni zmožen zadostiti služnosti, bodisi da je premajhen, ali pa je slabo oskrbovan. Gozd je morda pred uravnavo služnosti lahko nosil breme, toda takrat je lastnik odstopil kos gozda ali ga je pa posekal. V vseh teh slučajih trpi kmet, ker ne more zahtevati svoje pravice od lastnika samega, temveč samo od uslužnjene zemljišča. Nova ost zoper kmeta je tudi gozdni zakon iz l. 1873., ki lastnika sili k pogozdovanju planin in posek, prepoveduje na pogozdenih krajih pašo in določa za prestopke velike globe. Tako je kmet lahko plačeval globe, dokler se ni naveličal. Vnel se je zopet za planine boj med kmetom in bogatašem, ki mu ni težko spraviti kmeta na boben. Na dražbi kupi njegovo posestvo, planine pogozdi, sezida gradič in svet, ki je prej preživljal cele vasi, služi kot lovski revir v zabavo in ponos bogatašu.

Sicer se čudno sliši, vendar je res, da se tudi lastniki pritožujejo radi uravnave služnosti. Pravijo, da jim kmetje stavijo ovire pri naprednem gospodarstvu in da tiče v njihovo lastnino. To jim kaj lahko verujemo. Kajti ravno kmetje stremijo po tem, da bi razširili planine in pašnike na lastnikov rovaš, kakor stremi lastnik, da bi jih omejil na račun prvih. Razlika je le ta, da je zadnji močnejši, ker se opira na zakon.

Nezadovoljnost je iskala duška. V deželnih zborih, posebno v štajerskem, solnograškem in koroškem so pretresali načrte, ki naj bi ozdravili zlo. Mnogo pametnih misli so izluščili in mnogo načrtov predložili vladi, a tu so našli sama gluha

ušesa. Nazadnje se je tudi državni zbor lotil vprašanja, pa tudi ta z uspehom enakim ničli.

Draginja živil.

V zadnjem času se vedno pogosteje sliši na shodih v mestih pritožba o draginji živil, o hudobnih kmetih, ki odirajo uboge delavce in obrtnike. Iz tega bi se dalo sklepati, da so kmetje že prišli v obljubljeni deželni, kjer brez vesti uživajo žulje mestnih trpinov. V resnici se nam pa kaže čisto drugačna slika. Kmet je revež, veliko večji, kakor mestni delavec, le boljše vodo in boljši zrak uživa. Dolgovi se mu množijo, manjka mu pogosto potrebna hrana in obleka, in zdaj ga imajo za bora tega oderuha. Meščani se pritožujejo nad draginjo mesa!

Po več let redi kmet živinčar in po trikrat na dan mu navadno daje jesti. Ko bi računal vso krmo in trud, ga stane žival stara tri leta, težka okoli 500 kg, gotovo 600 K. Ženi jo na semenj! Dobil boš zanj 300 K, največ 350 K. Koliko pa živine pogine, se še ne vpoštevajo. Sam sem lani videl, kako so se mesarji norčevali iz kmetov in živine, ko so morali reveži zaradi suše prodajati. Žena je imela vola nad dve leti starega, težkega do 450 kg, vrednega do 360 K. »Mati, koliko ga bote dali po sto?« Reva ni imela krme, in je morala prodati.

Resnično so pa živila v mestih zelo draga, da delavci večinoma težko izhajajo. Kje je vzrok draginje? Natančno preiskovanje nam pokaže, da so kmetje popolno nedolžni. Edini krivci so mesarji in razni prekupci.

Moravski deželni kulturni svet je leta 1907. poročal o vzrokih draginje ministrstvu in naštel nekaj res važnih vzrokov, ki veljajo tudi za naše razmere. Računali so takole:

Če mesar kupi vola 500 kg težkega in plača za 100 kg žive teže 74 K, bo plačal kmetu 370 K. L. 1907. je bila živina še dražja kakor danes, ko se na Dunaju plačujejo dobri kmečki voli 100 kg po 50—60 kron. Pri nas so lepi voli nekoliko dražji. Znano je tudi, da imajo mesarji vselej, če se cene zvišajo ali znižajo, vedno večji dobiček. Današnja razlika cen torej nima pri računu posebnega vpliva. Računali so, da ima tak vol 255,5 kg dobrega mesa, 47,5 kg manj vrednega, kakor glava, želodec in dr., 86,5 kg kože, kri, rogovi, loj in noge in 110,5 kg odpadkov. Po tedanjih cenah mesa v mestu Brnu bi dobil mesar za vse to 490 K 70 v. Če se računijo stroški prodaje in vožnje na 30 K, ima mesar pri enem volu dobička 90 K ali 35,3% dobička. Mesarji si znajo tudi drugače pomagati. Navadno prodajo najlepše dele mesa takim, ki radi in lahko plačajo, za precej višjo ceno brez doklad. To doklado, ki bi imela iti z boljšim mesom, dobijo drugi v večji meri za navadno ceno. Ti dobijo raznih kosti in doklad precej več, kakor jim gre po pravici.

Se boljše izhajajo mesarji, če kupijo meso od mesne tržnice. Po deželi koljejo domači mesarji in prekupci teleta in pre-

šiče, v drugih krajih tudi govedo, ter pošiljajo meso v razna mesta kakemu podjetniku, ki vse to oddaja v mesno tržnico. Od te jemljejo potem mesarji meso. Na Dunaju pride na ta način v enem tednu nad 100.000 kg govejega mesa na trg, nad 500.000 kg prešičevega in teletine. Zanimivi so ti podatki, ker nam za več let nazaj kažejo s popolno natančnostjo, koliko so imeli mesarji dobička. Tržnice imajo natančno zapisano, po kateri ceni se je prodajalo meso mesarjem in po kateri so ga mesarji ljudem. V sedmih letih, to je od 1901—07 so imeli mesarji pri prodanem mesu najmanj 18,4%, največ 52,6% dobička, ali povprečno v sedmih letih 41,7%, t. j. pri vsaki kroni, katero je mesar plačal za meso, je zaslužil 41,7 vinarjev. Pri stegnjih so imeli 30% do 53,2%, ali povprečno 42,1%. Pri koštrunčku je bilo najmanj 18,2%, največ 34,9%, povprečno 26,3%. Pri teletih najmanj 31,5%, največ 51,7%, povprečno 44,9%. Pri prešičjem mesu najmanj 15,6%, največ 43,6%, povprečno 43,5%. Če se računa vse meso, ki so ga mesarji kupili v sedmih letih, so imeli pri vsaki kroni 39,7 vin. čistega zaslužka.

V celem Brnu je le 10 velikih mesarij inalih. Od teh kupujejo delavci in vsi navadni meščani. Jednake razmere, kakor v Brnu, so po vsih drugih večjih mestih.

Vpoštevati moramo tudi, da cene mesa, katere plačajo mesarji tržnici, ne dobi kmet za svojo živino. Kakor rečeno kupijo na deželi živino najpred mešetarji, ti jo prodajo kupcu, ta podjetniku, od tega pride šele v tržnico, ki proda meso mesarjem. Blago gre navadno skozi štiri roke in gotovo se vsake nekaj prime, ker nobeden se ne trudi zastopati. Gotovo je torej, da pride blago do konsumenta, bodisi to delavec ali uradnik, saj še enkrat dražje, kakor ga je kmet prodal.

Tu vidimo v vsej grozi žalostne današnje razmere. Kmet ne dobi za živino tega denarja, kar njega stane, delavec mora plačati veliko več, kakor more po svojem zaslužku, one štiri roke se pa veselje lahkega in lepega zaslužka. »Kmet in delavec naj se grdo gledata in kavsata, mi pa žanjimo«.

Slepi in neumni norci so torej vsi, ki očitajo kmetu sedanje draginjo mesa. Čudno je tudi, da ima meso po raznih krajih dežele tako različno ceno. Kilogram govedine se prodaja po 1 K 4 vin. do 1 K 40 vin. Slednje je za sedanje razmere res previsoka cena, ko se skoro večina prime mesarja.

Nasvetovali so tudi razni modrijani, naj se odpre meja države in uvozi tuja živina, da postane meso v mestih ceneje. Vlada varuje kmeta s carino. Kdor hoče iz tujega v naše cesarstvo živino prepeljati, mora na meji davek plačati. Isto velja tudi za druge izdelke. To ravnanje je jako umestno. Na Srbskem in Rumunskem so delavci po ceni, živino naženejo na pašnike in v gozde, kmetje nimajo z njo skoro nobenih stroškov. Pri nas je vse to čisto drugače.

Nadalje mora biti država pripravljena za slučaj vojske. Ali veste, zakaj imajo Angleži tako skrb za svoje brodovje? —

Meso in kruh dobivajo vse od drugod. Ko bi bili Angleži le enkrat na morju premagani, bi jim sovražnik zaprl dovoz živine, ter polovil trgovske ladje, ki ga dovajajo, in najmočnejša država sveta je v enem mesecu izstradana. — Pri nas moramo imeti vse doma, žito in živino. Ko bi lastno živinorejo zanemarili ali bi ne imeli dosti žita, nam bi sovražnik zaprl meje. Kaj nam bi brez živine naša armada pomagala? Tu se zopet vidi, da je kmet steber države. Gotovo imajo liberalci in socialni demokrati po mestih prav kratko pamet, če zahtevajo, naj se dovoli uvoz živine iz balkanskih držav ali napravijo na mejah velike klavnice, da bo prišla čez mejo le zaklana živina. Mesa gotovo ne manjka, živine je dosti, le onega ni, ki oi te žalostne razmere uredil. — Tuja živina je navadno vselej k nam za nesla kužne bolezni, da so imeli kmetje na milijone škode.

Drugo, še važnejše vprašanje je pa, ali bi se z uvozom tuje živine res znižale cene? Le pojdite zdaj prašat v mesta, ko je cena živine več kot za tretjino padla, za koliko so mesarji znižali cene? Hitro znajo ti kmeta pritisniti, sami obdržijo prejšnje cene. Če morajo zaradi prevelikega godrnjanja včasih malo nazaj, poskočijo zopet pri prvi neznamni spremembi. Kadar je šla cena živini nazaj, so mesarji pozabili na znižanje, kadar je šla naprej, so hitro zvišali cene. Tako smo prišli do današnjih visokih cen. Čim več se bo živine uvažalo, nižje bodo cene živini, bolj bodo želi mesarji. — Kakšne posledice bo imelo pa to za kmetijstvo? Cene bodo nizke, kmetu se ne bo več izplačalo živino rediti, šel bo za boljšim zaslužkom v Ameriko, v tovarne ali mesta, država ne bo imela glavne opore svojega obstoja, dobrega kmečkega stanu, bo gotovo vedno bolj propadala. Kdo se bo v lastno zgubo hotel še truditi s težkim delom na kmetih? Živine bo vedno manj, polje bodo obdelovali le otroci in žene, kakor je v mnogih hišah že zdaj navadno. Delavci po mestih bodo tudi trpeli, ker bo preveč delavnih moči. Komur je torej res mar, da se ohrani kmečki stan in odpravi oderuštvo pri prodaji, bo moral skrbeti, da dobivajo konsumenti-mestjani naravnost od kmeta vsaj le z enim posredovalcem potrebno meso. Ko bi vlada mogla kar ukazati: »Čez to ceno se ne sme prodajati in pod to ceno ne kupovati od kmeta,« bi bila zadeva kmalu rešena. Toda država nima te pravice. Določiti mora vzroke, drugače ni vstanu brez novih postav, ki bi razburile ali kmeta ali meščana, kaj posebnega ukreniti. Večje pravice imajo občine in mestni zastopi. Ti bi lahko določili tarife, ko bi imeli malo poguma in več srca za reveža. Pri vsakem takem poskusu se oglase precej mesarji: »kakšni reveži so, kako zastopni delajo, da jim ni mogoče več živeti,« cele litanije samih žalostnih pesmi.

Ker so tudi volivci in posestniki, ki imajo nekaj tod palcem, se modri občinski očetje boje za svoje stoličke in puste vsakemu svoje. »Kdo bo skozi zid drl. Razbili bi si le svoje glave.« Od tu ne morejo ne kmetje, ne delavci pričakovati posebne pomoči. Pomagalo bi se seveda lahko. Ko

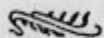
bi mestne uprave ustanovile lastne klavnice in prodajale vsaj revnim meso s prav malim dobičkom, bi bilo to vprašanje nenkrat rešeno.

Znano je, da so na Dunaju osnovali veliko klavnico, ki se ni obnesla. Bila je čisto kapitalistično podjetje, osnovano le za dobiček. Vrinile so se še napake, ki so zadržavale pravi razvoj.

Gotovo je pa, da bi draginja mesa po mestih in po deželi precej nehala, ko bi občine osnovali nekaj štantov, kjer bi se prodajalo ceno meso. — »Če so to mestne občine opustile,« pravi deželni kulturni svet moravski, »se je to zgodilo iz očitega ozira na mesarje in trgovce, zanemarjale pa so koristi in potrebe vsega ljudstva. Da bi odvrgli pozornost od oderuškega ravnanja (mesarjev), so kmete dolžili, da dražijo živila in zahtevali uvoz tuje živine in mesa.«

Pri teh razmerah bodo morali konsumenti sami izboljšati svoje razmere in si sami osnovati ceno dobavo mesa. Napraviti bo treba prodajalne in konsumne zadruge, ki bi od kmetov naravnost dobivale živino. Če mora konsument polovico dražje plačati meso, kakor kmet živino proda, bi se taki konsumi gotovo izplačali. Na kmetih bi pa osnovali prodajalne zadruge za svoje pridelke in tako stopili s konsumenti naravnost v zvezo. To bi bila rešitev velikega vprašanja na združni podlagi. Za enkrat še ni upati uresničenja.

Kaj pa, ko bi mi sami napravili rešitev. Naše združništvo se je okrepilo. Zdaj imamo ljudi, denar in blago. Z našimi voli zalagamo mornarico, da imajo vojaki jako ceno meso. Zakaj bi pa ne napravili prodajalne v večjih mestih, kamor bi kmetje živino prodajali, delavci pa meso jemali. Daleč smo še, toda mogoče je. A. O.

Ne sramotimo sebe!

Vedno pogostejše pridejo naši ljudje v dotiko s tujim svetom. Svetovne železnice peljejo skozi naše dežele, na stotine tujcev vidi vsaki dan naše kraje, sicer revne, a lepe po naravni legi in objudene z nadarjenim ljudstvom. Tudi Slovenci so v živahni zvezi s tujimi deželami. Naši sosedi Lahi in Nemci nas imajo splošno le za pol omikane, za narod pastirjev in divjakov, ki ni sposoben za boljšo srečo in večjo omiko. Žal, da dajejo mnogi rojaki vedno novo hrano temu zaničljivemu natolcevanju. Obnašanje rogoviležev izrabljajo sovražniki za dokaz o nizki stopinji omike našega naroda. — Ali smo res krivi?

Pred nedavnim časom sem se peljal po gorenjski železnici z omikanim Čehom, ki je videl že veliko sveta. Bilo je zjutraj okoli šestih, ko vstopi v sosednji vagon natrkan fant, ki začne po lepi navadi naših dobrovoljcev na vso moč tuliti in vriskati. »Kaj je pa to?« me začuden vpraša Čeh. »Menda je eden pijan.« — »Takega človeka bi morali vendar zapreti, ker to je javen škandal.« — »Kdo jih bo zaprl? Glavarstvo se za take reči prav nič ne zmeni. Zdi se, da še nalašč povsod

pospešuje pijančevanje. Županstvo pa nima moči. Ko bi jo tudi imelo, bi si ne upalo, ker bi se župani bali osebnega maščevanja takih barab, deloma ne marajo zamere pri raznih znancih in sorodnikih. Ali se pri vas kaj takega več ne primeri?« — »Nekdaj gotovo, toda zdaj, odkar smo napredovali, se to pri nas več ne primeri.«

Kaj, ko bi ta tujec, naš brat Čeh, videl druge še mnogo bolj žalostne slike? — Z žalostnim srcem sem se spomnil na nekatere dogodke zadnjega časa.

Pred kratkim sem se peljal po neki železnici, ko so šli fantje k naboru. Vse črno se jih je vsulo iz vagonov. Kako žalostna prikažen? Mladi ljudje v cvetu let so se zibali semintje, kakor bi jih noge ne mogle nositi; rjuli so huje od divjakov, ki hočejo z vpitjem potolažiti svoje malike; preobilo zavžita pijača se je kazala v vsem obnašanju. Hoteli so peti, toda to ni bilo petje, temveč pravo kvakanje. — Moj Bog, ali je fantovski ponos to, mladeniška čast! — Tuji častniki pridejo k nam in sodijo naše ljudstvo po takih divjakih. Ta sodbja gre naprej do visokih in najvišjih krogov.

Pelji se ob nedeljah ali ob sejmu po železnici. Videl boš skoro polovico pijanih ljudi, ki se opotekajo in pojejo, kvantajo in vpijejo, da je človeku hudo, če mora zraven biti. Vsi so židane volje, po bratovsko se objemajo, drugi dan pa kisli pogledi in maček v žepu in želodcu priča njih nerodnost. Po vsaki železnici se vozijo ljudje iz raznih krajev sveta. Poleti kar mrgoli raznih tujcev. Ko bodo prišli v domače dežele, bodo govorili in pisali o pijancih in divjakih po slovenski zemlji. V kakšen glas bomo prišli, če so tudi le nekateri krivi?

Toda čemu se voziti po železnicah in čakati tujcev, da vidijo kake posebne nerodnosti med nami? Le poglej ob nedeljah ali ob delavnikih v navadne kmečke vasi. Zunaj boš videl ljudi, ki podnevu cesto iščejo in se opotekajo kakor bi slepe miši lovili; marsikateri obleži ob cesti kakor klada. Večjega ponižanja s pametjo obdarjenega človeka si skoro ni mogoče misliti. V gostiini se pa poje in pije, krega in vpije pozno v noč. Če denarja zmanjka, ima postrežljivi krčmar vedno kredo pri roki. Kako je potem doma, kako z ženo in otroci. Kako z gospodarstvom in hišo? Znano je vse to in zagrnimo raje te žalostne pojave s plaščem krščanske ljubezni.

Od tod se dá razlagati, zakaj je na Kranjskem izmed vseh avstrijskih dežel največ hudodelstev. — Daleč sem hodil po svetu. Povsod so se ljudje prijazno in spoštljivo obnašali proti vsakemu tujcu. Prišel sem na domačo zemljo in bil med rojaki precej zasramovan.

Rojaki, lepo zemljo imamo, Bog nas je bogato obdaril, ne bodimo tujcem v pohujšanje, ne osramotimo samega sebe! Divjaki se napijejo kakor živina in obležijo na mestu, divjaki hočejo z vpitjem korajžjo pokazati. Mi smo stopili med omikane narode, pri katerih se mora pokazati v obnašanju, da se zavedajo svoje časti. Skrbite zase, skrbite za druge, da ne bodo

nikdar kazali ob vožnji z železnico take surovosti. Če se kdo spozabi, naj ga drugi v roke vzamejo. Saj tudi norca, ko začne razbijati, povežejo, če ne gre drugače. — Čas je že tudi, da izgine ona tako poniževalna fantovska razvada, da mora biti vsak pijan, kdor gre k naboru. Fantje, ti vam ni v čast, temveč v največjo sramoto! Lepo je, če pridejo korenjaki k naboru, da so vsi potrjeni. Še stokrat lepše bi pa bilo, ako bi se fantje v občini zmenili: »Izmed nas ne bo nobeden kričal, nobeden se ne bo upijal.« Ti so premagali sebe in neumne predsodke grde navade. Kje bodo začeli? Zaslužijo čast pred vsemi rojaki, kakor olimpijski zmagovalci pred grškim ljudstvom.

In gostilne, pijančevanje! Pojdi v gostilno po potrebi, toda nikar notri cele ure presedeti. Držimo na svojo čast, ne sramotimo samega sebe! Nobene surovosti, nobenega vpitja! Ko bi bili gostilničarji odločni, da bi ne trpeli nobene nerodnosti v svojih hišah, kar bi morali storiti, če držijo na svojo čast in čast domačega ljudstva, bi se vse napake kmalu odpravile. Žal, da se bolj gleda na en liter prodanega vina, kakor na vse drugo. Kjer tega nočejo, si pomagajte sami in ne hodite v krčme, kjer se izgredi vršijo. Veliko bi lahko tudi župani pomagali. Le malo več odločnosti je treba. Če se pa oče župan boji vsakega strica do desetega kolena, je seveda težavno.

Rojaki dragi, pokažite, da Slovenec vse more, tudi sebe premagati, in ne kažite nikdar nobene surovosti! Prišli bodo zopet tujci in sami priznali: »Glejte, kako prijazni ljudje! Motili smo se o njih, ko smo jih imeli za pol divje. Njih obnašanje priča, da so res omikani.«

Pomagaj bratu.

Vsak pametni gospodar bo gledal, da kolikor mogoče malo kupi drugod. Če mora vendar kupiti, bo gledal, da kupi dobro blago kolikor mogoče po nizki ceni. Kdor na malo ne gleda, ne bo velikega imel. Gospodarji prav dobro vedo, koliko je treba dati za čevlje, obleko in razno drugo potrebno in nepotrebno ropotijo. Malokdaj si pa kdo izračuna, koliko sam po nepotrebem požene. — Pijača po pameti ni škodljiva. Če jo že kupiš, kupi kaj takega, da ti bo koristilo ne škodovalo. Če imaš dobro blago doma naprodaj, vzemi ga doma in ne podpiraj tujcev s svojim denarjem.

Po celem Gorenjskem je nekdaš slovelo dolenjsko vino. Gotovo je pristni cviček izmed vseh najbolj zdrava pijača. Kar so si hudobni jeziki izmislili, da je tako kisla, da je treba za cvička treh mož: eden ga pije, dva ga morata držati, da ne omaga, je le hudobna šala. Pridi ga poskusiti, in boš videl, kako je sladko. Po tem vinu ni človek nikdar bolan. Žalostno je pa, da so se navadili na Gorenjskem in v Ljubljani na razna tuja vina, ki so največkrat zrasla v trgovčevi kleti. Tuji veletržci imajo navado očetu krčmarju napraviti fino malco ali dobro večerjo, da več brozge odvzame.

Včasih se kako malo darilce še po vrh dá. Zato morajo pa pivci piti slabo vino. Na sto in sto vagonov laškega in tirolskega vina se tako spravi v deželo. Tudi na Dolenjsko so začeli pošiljati že cele vagone. Agenti in prekupci imajo svoj zaslužek, tuji bogatini svoj veliki dobiček, ubogi dolenjski kmet pa žalosten gleda obilni lanski blagoslov, za katerega niti za najnižjo ceno nima kupca. Mnogi imajo vse dohodke le iz vinograda. Če vina ne prodajo, morajo skoro lakote poginiti. Otroci hodijo raztrgani, davkov ne more plačati, nova letina obeta zopet obilno trgateg, edini dohodek, katerega bo moral zunaj pustiti, ker ni posode, kamor bi spravil, — rodni bratje pa pijejo druga vina in bogatijo tuje bogataše, da nas bodo še lažje zatirali. Revez je, tvoj brat je tudi dolenjski kmet. Vino je predrago! — Zdaj ga prodajo 100 l za 22—25 K, gotovo manj, kakor njega delo stane. Zavedni Slovenci smo! Naj zahteva vsak v gostilni le pristnega dolenja. Najboljše vino se dobi tu po 32—34 K 100 l, da bote vedeli po kateri ceni bi ga lahko tudi krčmarji dajali. Da se dobijo ljudje, ki še na Dolenjskem točijo in kupujejo tuja vina, je žalostni dokaz za našo slepoto. Če kdo hoče naslove, kje je dobiti prav dobro vino, se lahko obrne na uredništvo Domoljuba.

Še bolj žalostno je pa, da se pri nas, kjer imamo vino doma, dobro vino, toliko piva popije. To je sploh le nemška pijača. Izdelovanje piva so si privzeli kapitalisti, večinoma tuji. Na stotisoč poštenega denarja gre iz naših dežel drugam. Le poglej po mestih in trgih, po deželi, da o Ljubljani še ne govorimo, povsod cele zaloge raznih trdk, večinoma tujih. V vseh gostilnah vedno sveže pivo, saj po krčmarjevih besedah, četudi včasih kakkega hanzla prinese. V neki kmečki vasi je gostilničar na semnju iztočil 94 sodčkov piva. Torej so dolenjski kmetje ravno taki norci. — Nasledki obilega piva so prav žalostni v vsakem oziru. Koliko bolezn v želodcu si nakopljejo s premrzlo pijačo! — Koristilo pa pivo gotovo nobenemu ni. — Mi bogatimo s svojimi žuži in svojo revščino tuje kapitaliste.

V Čatežu pod Zaplalom so se gostilničarji pod kaznijo 100 K zavezali, da nobeden ne bo točil več piva. — Ali bi ne bil tak sklep pripraven za večino slovenskih gostilničarjev? Če pa gostilničarji nočejo, naj pivci vpeljejo. Nobeden zaveden Slovenec naj ne pokusi več v gostilni piva. Ko so lani gostilničarji pivo podražili, so se skoro povsod tudi najbolj strastni pivci po več tednov zdržali in niso piva pokusili. Zakaj ne bi tega tudi domača zavednost storila: nobenega piva nikdar več! — Potem minejo naše uboge vinorejce moreče skrbi, kam bodo svoje vino prodali.

Posredovalnica za živino.

Pri živinorejskih zadrugah zglašijo udje, ki želijo prodati, svojo živino pri načelstvu, katero pove kupcu naslov onega, ki bi rad prodal. To je prav hvalevredno,

ker si kupec prihrani mnogo nepotrebnih potov. Ker je dozdaj še prav malo živinorejskih zadrug in ni upati, da se jih bi zadosti osnovalo, je še povsod razširjena navada kupovati in prodajati živino na semnjih. Je na teh semnjih mnogo dobrega, še precej več slabega. Zgubi se mnogo časa, delavcev povsod primanjkuje, še za drag denar jih ni dobiti. Kdor žene v semenj, zgubi vedno skoro celi dan, čeprav je blizo. Mnogi seveda radi hodijo, ker jim ni treba delati. Koliko lažje je barantati in potem moževati pri litru. Vsaka kupčija se mora zaliti, tako je navada. Pravijo, da zgine 10 K pri vsaki prodaji čeprav sam še pijače ne pokusi. Kupi se malokdaj kaj dobrega na semnju za rejo in plemo.

Toda kako naj potem prodamo živino? Semnji so bili in bodo tudi ostali. Domači ljudje si bi vendar lahko polovico semnjov prihranili z domačo posredovalnico. Kolikokrat se primeri, da eden iz ene vasi prižene kravo na semenj do štiri ure daleč, drugi, ravno zraven, jo pride pa kupiti. Vsi ti se bi lahko doma pomenili. V vsakem kraju imate zdaj kako zadružno — hranilnico, mlekarino ali kaj podobnega. Zadruga napravi poseben zapisnik za živino, katero misli gospodar prodati. Kdor želi prodati, se oglasi in pove, kakšno živino ima. Razdelnik za živino bi moral obsegati starost, kdor bi lagal, bi moral plačati občutno kazen, čas brejosti, in če le mogoče tudi težo. Zadruga naj bi napravila dotične tehtnice, brez katerih bi se tudi lahko shajalo, toda za kupčijo in rejo dobre plemenske živine so zelo koristne. Pri tem opomnim, da tehtnice, ki se rabi le v ta namen, ni treba po novejših odlokih ministrstva cementovati. Imeli bi posebne razdelnike za krave, posebne za bike in posebne za mlado živino — jalo vino. — Kdor bi rabil živino, bi šel v zapisnik pogledat. Vsak tujec, ki mora zdaj hoditi daleč na okrog po hišah, bi pogledal zapisnik in precej videl, kje se kaj dobi. Ko bi živino tako zglaševali in sami tehtali, bi kmalo zginili oni ubogi repi iz hleva, ki so tako suhi, da bi se kmalo ob ognju vneli. — Le nekaj dobre volje je treba, da se prav izpelje. Koristi za razvoj gospodarstva bi bile neprecenljive. — Semnji, mešetarji in prekupci bodo seveda ostali, toda njih delo bo omejeno le na najpotrebnejše.

Pod lipo.

V nedeljo proti večeru je bilo; nad poljem in gozdom se je počasi dvigal mrak in skušal razpeti svoja temna krila. Škrjančkova pesem se je glasila vedno tišje in spokojneje, ko večerna molitev trudnega kosca ali orača.

Pod lipo sede mati Polona in dvaindvajsetletna hčerka Polonica; v travi

pred njima pa leži Jernejev Aleš, ki mu je obljubljena Polonica.

»Hvala Bogu,« pravijo mati Polona. »dež nam je ta teden tako lepo namočil; če ne bo kake nesreče, bo vsega dovolj. Res, kar vredni nismo teh božjih dobrot.«

»Smo jih pa potrebni!« se oglasi s ceste ženski glas.

»Tisto pa tisto. Kaj ste vi, teta?«

»Kdo drugi. Bog vam da dober večer!«

Mati in hčer sta takoj napravile prostor za »teto«, kakor so imenovali staro učiteljevo vdovo, ki je imela v vasi hišo in majhno posestvo. Prijazna gospa se je vsedla in razpredla se je kmalu živalna govorica.

»No, Aleš, ali si že pričel zidati?« se je obrnila gospa na fanta.

»Eh, ne še, pa bomo, bomo.«

»Na lepem bo stala hiša, ker je drevje okoli in potok blizo; samo to ti svetujem, ne zidaj tik ob cesti, ampak pusti prostora za vrt ali trato pred hišo.«

»Zakaj?«

»Zato, ker ni prijetno, če ti vsak človek, ki gre po cesti, pomoli nos v hišo in vjame lahko vsako besedo. Pa tudi prah ti defa nadleho in če imaš otroke, ti lahko pade s praga naravnost pod voz, ki dirja mimo.«

»Kaj praviš, Polonica?«

»Teta imajo prav... Meni se take dopade, če je vrt pred hišo in rože v njem!«

»Saj je res lepo, bomo pa tako naredili.«

»Kako boš pa zidal, v eno nadstropje?« vpraša dalje teta.

»Kam pa mislite, saj nismo gospoda!«

»Zakaj gospoda? Le poslušaj me. Namesto da bi zidal dolgo in široko hišo, napravi raje enonadstropno; spodaj napravi kuhinjo, shrambo in eno sobo, zgoraj pa dve oziroma tri lepe sobe z velikimi okni. Sprejaj pa napravi ličen lesen mostovž. Ti ne veš, kako lepo se vid, na vse strani in koliko prijetnejše in zdravjeje je spati v prvem nadstropju, ko pa v pritličju.«

»O, če je človek truden, kakor smo mi kmetje, ne vpraša dosti ali spi na visokem ali nizkem; to si izmišlja samo gospoda. Kmečki človek tudi nima časa gledati skozi okno ali z mostovža; kdo bo pa potem delal!«

»To imaš pa prav, Aleš,« pripomnilo mati Polona.

»Prav nič prav,« se odreže teta. »Tudi kmečki človek ni samo za garanje na svetu kakor žival, ampak mora imeti smisla tudi za lepoto. Vol se vleže na stello, ko se je najedel, in ne gleda okoli sebe. Človek pa mora imeti višje potrebe. Stvarnik nam je dal dušo, ki hrepeni po lepoti kakor telo po hrani in ustvaril nam ni te lepe zemlje samo zato, da bi jo obdelovali in bi nas hranila, marveč tudi zato, da jo občudujemo in v njej spoznavamo njegovo modrost in dobroto. On nam tudi ni dal samo gole hrane kakor živalim, marveč nam je z razumom naklonil vse pripomočke, da si olajšamo in olepšamo življenje. Zato pravi tudi evan-

gelij, da človek ne živi samo od jedi in pijače ...»

»Ho, ho,« se dobrovoljno zasmije Aleš in priklama, »sedaj ste me pa zopet ugnali! Ampak v eno nadstropje vseeno ne bom zidal, ker bi preveč veljalo; kjer imajo hiše lesene, je drugače.«

»No, to pa že raje pustim veljati. Če pa že zidaš prizemno, potem pa vsaj na to glej, da vzdigneš hišo toliko od tal, da se bo prišlo v vežo po štirih, petih stopnicah. Je vse drugače, če se vstopiš na tak-le vzvišen prag in se ozreš okoli po polju, ko pa če stojiš med hišnimi vratni ko pod pazduho. Pa tudi veliko bolj zračna in suha je hiša.«

»Na tisto sem sam tudi že mislil, čeprav bo prišlo dražje.«

»Torej vidiš, da nisi tak brdavs, kakoršnega si se preje pokazal. Le pogum, Polonica!«

Veselo so se nasmejali drug druge mu, teta pa je nadaljevala:

»In pomisli, kako lepo, zračno klet si lahko napraviš v visoko zidani hiši!«

»Hm,« se je počesal za ušesi Aleš; »kleti pravzaprav nisem mislil delati, ampak samo shrambo.«

»O ti nesrečni človek,« se zavzame teta, »kam boš pa pozimi spravil pridelke, da ti ne zmrznejo, in kam poleti, da se ti ne pokvare v vročini! Dobra klet je pri hiši pol gospodinjstva in gospodarstva. Ne, Polonica, tega pa ne dovoli, da ti sežida hišo brez kleti.«

»Tisto je pa res, da je klet pri hiši veliko vredna,« pravijo s povdankom mati Polona. Polonica pa se samo skromno smehlja, a vidi se ji, kako všeč bi ji bila klet.

»Jo bomo pa naredili, no. Kdo ve, morda bova še kdaj krčmarila s Polonico, potem mora biti klet brezpogojno že radi vina. Ampak če jo že delam, jo bom pa obokal in tla bom napravil iz betona. Taka klet se lahko vedno dobro osnaži, pa suha je.«

»Živio! Ali ste ga videli fanta, kako se razume na pametno gospodarstvo, preje se je pa delal, kakor da je kak medved. No, zdaj mi pa še povej, kakšne prostore napraviš v hiši?«

»Na eni strani bo velika soba za spati, na drugi shramba in ena manjša soba, po sredi veža.«

»Kaj nameravaš, da bi vsa bodoča družina spala v eni sobi: vidva in otroci?«

»Kako pa?«

»Ne, Aleš, tako ni prav. Kakor hitro otroci toliko dorastejo, da ponoči ni treba paziti nanje in vstajati k njim, naj sone v posebni sobi, vsak v svoji postelji. Z njimi naj spi kaka poštena oseba, ako je pri hiši, drugače naj se pušča vrata med obema sobama odprta. Verjemi mi, da je tako bolj prav. Svetujem ti torej, napravi eno večjo in eno manjšo sobo namesto ene same velike, med obema pa napravi vrata.«

»Hudnika, vi hočete, da napravim vse po gosposko, a to stane denar!«

»Hiše se ne dela za en dan, gospodo pa tudi že enkrat v miru pusti. Že prej sem ti rekla, da je tudi kmet človek in da mora tudi on stremeti za dostojnim na-

činom življenja. Pa dobra vzgoja otrok tudi zahteva tako razdelitev prostorov; ni treba, da bi slišali vsako besedo, ki se med stariši govori. In če mati zboli, je bolje zanj in za otroke, da so vsak v svojem prostoru. Ali razumeš sedaj?«

»Razumem, pa vam tudi prav dam. Dobro, da še nisem nič začel, drugače bi mi vse delo prevrgli.«

»Tako je. Sedaj mi pa povej, kakšna bo kuhinja?«

»Kakšna pa naj bo! V kak kot v veži postavim majhen železen ščedilnik, da bo imela Polonica kje kavo skuhati, drugače pa se bo kuhalo na ognjišču oziroma v peči, ko doslej; samo dim bo speljan naravnost v dimnik.«

»Naka, Aleš, tako ne delaj. Ti napravi na oni strani proti dvorišču namesto veže veliko, svetlo kuhinjo, napravi notri zidan, oziroma lončen ščedilnik, zraven pa peč za kruh peči. Peč napravi, če mogoče tako, da bo stala sredi med vajino in otroško sobo, kuri naj se pa iz kuhinje. V kuhinji ste pozimi lahko vsi cel dan na gorkem, ondi jeste in opravljate svoja dela, ki se sicer na kmetih opravljajo v sobi; zvečer pa zakurite v peči — ako ni bil kruh tisti dan — in greste spat v čiste, zračne in prijetno tople spalnice. Ako je kaj mokre obleke ali perila za sušiti, se lahko čez noč razobesi v kuhinji in ni treba, da bi se zrak v spalnicah kvaril. Na zadnjem koncu hiše napravi proti cesti manjšo sobo, na drugi strani pa veliko shrambo s policami, kjer bo Polonica razven mleka lahko hranila kruh, mast, svinjino itd., da se ne bo vse v kuhinji emarilo, prišlo in premetavalo. Pod streho si napravi poleg dimnika malo sušilnico za meso, na enem koncu naj bo shramba za moko in druge take stvari, ostali prostor naj ostane za razno ropotijo in sušenje perila pozimi in v dežju. Tako imaš pod eno streho vse, kar potrebuje manjši kmet, — izvzemši seveda gospodarska poslopja, ki jih boš pač uredil tako, kakor zahteva današnji napredni čas.«

»Veste kaj, teta, še natančen načrt mi naredite in par stotakov dodajte, pa sem zadovoljen in bom vse po vašem naredil.«

Veselo so se nasmejali. Teta je pa odvrnila:

»Kjer je par tisočev, bo že še tudi par stotakov, pa če bi jih moral vzeti na posodo. Nekaj lahko prihraniš takoj pri gostiji, pri kateri nikari nič ne bahaj in ne razmetavaj. Sploh, čemu godci in popivanje in toliko svatov? Naj to delajo tisti, ki jim res za to denarja ostaja, ti pa svoje belice boljše porabiš pri hiši.«

»Saj imate prav; toda — kaj pa bode —«

»Ljudje rekli, kaj ne da! No, dragi moj, bodi prepričan, da bodo manj govorili, kakor če bi napravil veliko gostijo. Rekli bodo k večjemu, da si se pokazal umazanega, kar te naj pa prav nič ne jezi; ravno tisto bi rekli, ako bi napravil veliko gostovanje in poleg tega bi še pravili, kako je bila ta ali ona jed in pijača zanič itd. Ako si komu kaj dolžan, mu pošteno plačaj, ako moreš komu kaj pomagati, mu pomagaj, a drugače se ravnaj tako, kakor zahteva tvoj razum in korist. Le ne vdi-

naj se za hlapca ljudskim jezikom, to je najslabša služba na svetu.«

Materi Poloni se je videlo, kakor bi ji rastel greben, češ: Taki berači pa že nismo, da bi niti gostije ne napravili ob hčerini mojitvi, take sramote nam ni treba. Toda Polonica jo je prehitela in rekla z resnim povdankom:

»Na poročni dan ne bom plesala. Sploh želim poroko tako opraviti, kakor so priporočali škof v »Bogoljubu«; za njih nauke nam mora biti pač več, ko pa za ljudske jezike.«

Temu mati Polona kot poštena krščanska mati ni mogla ugovarjati, Aleš se je pa v srcu dobro zdelo, da je Polonica tako odločna in razumna; a rekel ni nič, da bi mati ne mislila, da mu je za gostijo žal denarja. Stara gospa pa je pritislila Polonico k sebi in rekla:

»Ja, naša Polonica je pametno dekle, zato jo imam vedno tako rada. Ampak sedaj se moramo pomeniti še o hišni opravi; sedaj je še čas, da se stvar dobro premisli in tako uredi, kakor je prav. Torej kdo bo imel hišno opravo?«

»To bo imela Polonica,« se odrežejo mati Polona. »Z očetom sva se že dogovorila, da ji kupiva v mestu tako opravo, da ne bo zadnja v vasi.«

»Torej v mestu, da bo nobel! Sem si mislila. Ampak, mati Polona, jaz vam samo to povem, da neumno ravnote, če hodite v mesto po opravo za svojo hčer.«

»Ali ste čudni; kaj naj ji dam stare domačo brkljarijo v bališ? Tako zastoj, pa nisva garaša z očetom, da bi hčer ne mogla dati poštene bale, tisto pa ne, teta!« je vzklikala mati Polona.

»Kdo pa pravi, da bi naj ji dali staro brkljarijo? Nasprotno, vse mora biti novo, pa ne samo videzno, ampak resnično novo in res dobro in lepo. Take oprave pa v mestu ne dobite, razven če plačate zanj toliko, kolikor dobite za deset krav srednje vrste. Tega pa vem, da ne bote storili, ampak da bote kupili tisto navadno fabriško delo, ki je iz samih kosov vkup zbito in zlimano in ki drži le toliko časa, da je spravite domov. Ko pa vkup sestavljate, vam pa gotovo to ali ono odleti ali v rokah ostane. Potem pa začne pokati in lezti narazen na vseh koncih in krajih, in predno mine pet let, je vse vkup komaj za eno grmado.«

»To je pa res,« se strokovnjaško oglasi Aleš in pljune zaničljivo v stran.

»Kaj nam pa torej svetujete?« pravi nekoliko užaljena mati Polona.

»Nekaj prav priprostega, mati. Požarjev Tine v vasi je jako dober mizar, saj je delal tudi v mestu. Pokličite ga enkrat k sebi, ali pa z očetom stopita k njemu in pri njem naročita vse, kar treba. Le to si zapomnite, da je najlepša in najtrpežnejša oprava tista, ki je napravljena priprosto, namenu primerno; nič tistih »štulic« in prilimanih okraskov, ki takoj odlete, če se jih le dotakneš, in les sam na sebi, naraven, brez furnirja. V Slovenskih goricah na Štajerskem sem videla v kmečkih hišah krasno hišno opravo iz domačega črešnjevca ali orehovega lesa — vsi kosi enaki: postelje, visoka omara z dvostrokimi vrati in nizka z nastavkom,

dalje miza in stoli. Vse je delo domačega mizarja-umetnika, priprosto a solidno in resnično lepo. Taka oprava je po dvajsetih letih še kakor nova in se podeduje od roda do roda. Tudi naraven mecesnov les je zelo poraben in zlasti sedaj pri gospodi v modi. Seveda pa mož ne sme imeti navade, da bi v jezi razbijal in metal po hiši, kakor kak norec, ki spada v prazno blazniško celico. Ravno tako morajo biti tudi otroci tako vzgojeni, da ne tolčejo po opravi z različnimi predmeti in se ne igrajo s tem, da bi rezljali mize, postelle in stole in čakali po njih. Z mladega se jih mora privaditi na lepo obnašanje in jim vzbuditi ljubezen do lepote in reda. Mati jim mora biti lep vzgled; pred njo ne sme imeti prah na opravi nobenega obstanka. Kakor kak gospodar, ki ima svojega lepega konja posebno rad in ga vedno snaži in gladi, tako mora gospodinja čuvati in skrbeti za hišno opravo. To si zapomni, Polonica.

»Bom, teta,« je vneto odvrnila Polonica in v očeh se ji je poznalo, da resno misli. »Mati, vi pa gotovo govorite z očetom, da dajo pri Tinetu narediti, kar mi mislijo dati.«

»Jeh, bom pa, no. Nekaj črešnjevin nlovov je tako pod streho, drugo pa lahko kupimo pri kom v vasi. Oh ja, ampak Tine je drag!«

»Veste kaj, mati, pa mi ni treba kupovati nobene zlatnine za poroko in tudi ne svilene obleke, kakor ste mi že obljubili, samo da bom imela lepo opravo.«

»Saj res, Polonica, ti bom pa zato jaz kupil prav lep prstan.« In Aleš je zvesto pogledal Polonici v oči.

»O saj ni treba ne, Aleš...« se je sramežljivo branila Polonica, a videlo se je, da bi ji tak dar od ženina ne bil nepovšečen.

»No, zato se pač ne bota prepirala, otroka...« pravi smeje se teta. Potem pa se zopet obrne k materi: »Še to vam priporočam, mati Polona, da če že mislite za Polonico kupiti žimnice, potem sami kupite žimo in jih pustite doma napraviti kakor treba. Če kupite v mestu narejene, ste lahko v naprej prepričani, da bote nesramno ogoljufani; dobili bote ali staro ali pa čisto kratko in z drugimi stvarmi pomešano žimo, to meni verjemite, ki imam dovolj skušenj v tem.«

»Da, da, saj je res tako, je res tako. Samo Bog pomagaj, koliko nas bo to dekle stalo!«

»Le pogum, mati! Saj je bila Polonica vedno pridna in varčna in je mnogo koristila hiši, torej že zasluži, da jo pošteno odpravite od hiše. Za brata Franceta bo še vedno dovolj ostalo.« Tako se je potegnila teta za Polonico in Aleš je odločno prikimaval.

»Tebi, Polonica, pa še to svetujem,« je nadaljevala teta, »da si za na steno nad posteljo omisliš lepo sliko Matere božje, in sicer v priprostem okviru iz naravnega lesa — oreh ali hrast. Tak okvir se nikoli ne pokvari, kakor tisti pozlačeni, ki takoj grdi postanejo, zatemne in se okrušijo. Kupi malo podob, pa tiste naj bodo lepe, in sicer jih sama kupi v »Katoliški Bukvarni v Ljubljani«, kjer gotovo dobiš kaj

lepega za pošteno ceno. Pa še to: na okno si ne vesi tistih mestnih cumj, marveč napravi čisto bele zavese iz finega blaga; spodnji rob naj bo širok, nad njim pa par ozkih gubic ali robčkov — lepšega ni za priprosto hišo, ko take zavese. Seveda jih je treba večkrat oprati. Pa rož tudi ne sme manjkati na oknih! Prazno okno je kakor slepo oko... Da, da, le čakaj Aleš; s Polonico ti tako urediva hišo, da boš kar po prstih stopal, ha, ha, ha! Kaj ne, Polonica?«

Vsi so se veselo zasmeli; Alešu, ki je bil pošten fant, so pa v očeh zaigrale solze.

»Da, lep mora biti tudi kmečki dom, to si zapomni, Aleš... Toda sedaj moram iti, da pogledam, kaj počno moje živali. Pridi me kaj obiskat, Polonica. Torej: Lahko noč vam Bog daj vsem skupaj!«

»Z Bogom, teta, in hvala za dobre svete; pa še kaj pridite! Lahko noč!«

Tako so se poslovili in teta je počasi odšla, zadovoljna v svojem srcu, da je zopet nekoliko pripomogla k izobrazbi kmečkega ljudstva.

I. K.

Povest o zvesti kraljici.

(Prosto po Odiseji.)

(Konec.)

Ko je odšel Evmej, je vstal tudi berač in šel venkaj. Kmalu na to pa stopi v izbo mož nenavadne rasti in lepote — kralj na prvi pogled. Začuden ga gleda Telemah; a mož ga objame in vroče pritiska na prsi. Poljublja ga solznih oči in mu pravi:

»Sin moj edini, Telemah! Glej, vrnil se ti je oče, po katerem si toliko hrpenel in toliko po njem žaloval. Preoblekel sem se bil v berača, da poizvem nepoznan, kako se godi v Itaki, odkar sem odšel iz dežele in zlasti kako je v moji kraljevi družini. Toda, ali mi ne veruješ, da sem kralj Odisej, tvoj oče? Potem, sin, glej to znamenje na nogi, o katerem ti je gotovo že pravila mati. Tu me je zgrabil divji mrjasec na lovu.«

Telemah zavpije in se vrže očetu na prsi. V tesnem objemu točita britke solze in žalujeta nad izgubljenimi leti. Ko se umirita, pravi Telemah:

»A kaj sedaj, oče? V tvoji palači vladajo snubci.«

»Ne boj se, moj sin; niti eden nesramnežev mi ne uide. Saj si junak?«

»O oče, kaj bi opravila dva proti toliki množici!«

»Ali ne veš, kdo je Odisej? Proslavil se nisem samo z orožjem, marveč tudi z zvižajo. A z nama bo tudi božja pravičnost.«

In nato mu odkrije načrt, kako bota uničila snubce.

Drugo jutro zarana odide Telemah v mesto; ondi najpreje obišče prijatelja, ki mu je ladjo in spremljevalce preskrbel. Tu sem so prejšnji večer spravili darove, ki jih je dobil v Sparti in Pilu; tu pa

ga je tudi čakal tujec, katerega je bil v Sparti iz prijaznosti sprejel na ladjo in ga prepeljal na Itako. Bil je to mož, ki je videl mnogo sveta in je bil izveden v nebeških znamenjih. Z njim se Telemah poda v očetovo palačo.

Ko sta se preoblekla in okrepčala, prične pogovor kraljica, ki je s preslico v roki sedela njima nasproti:

»Sin moj, ali mi nočeš povedati svojih dogodkov na potu, predno nesramni snubači zopet pridejo semkaj? Potem pač moram oditi na svoje nesrečno ležišče, da je z nova močim s soizami. Povej mi torej hitro, moj sin, kaj si poizvedel o očetu.«

»Rad ti, o mati, povem čisto resnico.« In Telemah pripoveduje o potu v Sparto in Pil, kako je bil ondi sprejet, pogoščen in obdarjen in koliko slavnega je čul o očetu. A nihče ni vedel povedati, ali je živ ali mrtev. Z ganotjem poslušala kraljica in joče. Toda sedaj se oglasi neznanec in pravi:

»Častitljiva žena! Tvoj sin še ne ve vsega, a jaz ti povem: Tvoj mož Odisej je že skrit na Itaki in pripravila pogubo snubačem. To sem spoznal iz raznih znamenj na nebu, ko smo se vozili po morju.«

Kraljica vzdihne in žalostno zmaže z glavno:

»Bog te usliši, o tujec! Toda prevečkrat že mi je varano bilo srce, da bi mogla verjeti.«

S temi besedami vstane kraljica in se poda v gornje prostore, kajti od zunaj je čula prešerne glasove snubačev.

Ko prihrume v dvorano in ugledajo mladega kralja, se mu prilizneno bližajo in hvalijo njegovo odločnost, s katero je izvršil nevarno potovanje. V srcu pa kuhajo jezo in srd in delajo nove naklepe. Ko se posedejo okolo bogato obložene mize in jamejo jesti, pride v dvorano Evmej in Telemah ga posadi poleg sebe. Neprestano se ozira mladenič k vходу in glej, tu je berač! Star in pohabljen, v grde cunj zaviti sede na prag in položi na koljena zamazano torbo. S hrbtom naslonjen na krasne podboje gleda v dvorano. Telemah vzame kruha in pravi Evmeju:

»Nesi, Evmej, svojemu gostu ta kruh in daj mu tudi mesa, kolikor hoče. Potem pa naj gre sam prosit od snubca do snubca darov, da se spozna njih darežljivost.«

Rad uboga Evmej in berač se zahvali; potem pa povzije dane darove. Ko je končal vstane, stopi do mize in prosi milih darov. Komaj ga ugledajo snubci in hlapci, že ga začno grditi in poditi na cesto; zlasti prvi med snubci, veljaven po rodu in moči, se ošabno zadira nad njim in ga goni od sebe. Berač se umika in pravi:

»O kako malo podobna sta si tvoje srce in postava! Tako lep po telesu, a tako krut po srcu!«

Ošabni snubač se razljuti še bolj in vrže proti njemu pručico, ki si jo je vzel izpod nog. Berač se ne zgane in težka priprava ga zadene v ramo. Tiho zmaže z glavno in sede na prag, potem pa pravi zbranim snubačem:

»Čujte me, snubci širom hvaljene kneginje! Naj povem, kar mi v prsih za-

hiteva srce! Kaj je pač pravemu možu za rane, ki jih v boju s sovražnikom prejme, ali za rane, ko se z razbojniki bije za svoje ovce in govedo! Toda ta knez me je ranil radi žalostne lakote, ki toliko sile napravljajo bednim ljudem! A božja pravičnost čuje nad revnimi — gorje ti, o knez!»

Strašno je bilo Telemahu, ko je videl, kako se obnašajo snubci; srce mu je tonilo v silni bolesti. Toda ni se izdal, ni mu prišla solza v oči. Snoval je osvelo in čakal, kdaj mu bo oče dal dogovorjeno znamenje. Tedaj je prišel na vrata nek domač mestni berač in se takoj razljutil na tujca:

»Kaj pa ti tukaj, neznana pokveka? Ali se spraviš od vrat? Le poglej, kako mi namiguje gospoda, da te potegnem za peto na cesto! Boj se mojih pesti in hitro izgini.«

Glasen krohot odmeva v dvorani in snubci ščujujejo berača na boj, da bi imeli zabavo.

Vse to je čula kraljica v gornjih prostorih in se podala k vhodu dvorane; spremljali sta jo dve mladi devici. Ko jo zagledajo snubci, ostrme nad njeno milo lepoto in vsak si v srcu želi, da bi njega zadela njena izbira. Penelopa pa se obrne k svojemu sinu in pravi:

»Resnično, moj sin, ti nimaš srca ne razuma! Boljši si bil kot otrok. Kakšno grdo dejanje se je tu v dvorani zgodilo! V našo hišo je prišel tujec pomoči in zavetja iskat, a tu se ga bije in zasramuje! Ti pa sediš in se ne ganeš? O, sin, nevreden si svoje krvi!«

»Odpusti mi, mati,« odvrne Telemah. »Boli me srce nad tem podlim dejanjem, a kaj morem sam proti njim! Toda prosim te, idi sedaj v svoje prostore in moli, da bi že enkrat maščevanje prišlo v našo hišo in jo očistilo te prešerne zalege. Zberi svoje dekle okolo sebe in se ne gani, karkoli bi tudi čula iz te dvorane.«

Razumna kraljica je ubogala sina in v srcu razmišljala njegove besede. Potem pa je trdno zaspala, kakor že davno ne.

Tedaj se iz dvorane začuje krič in zvenketanje orožja. Dekle so zatrepetale, a nobena se ni premaknila, kajti vsa vrata so bila trdno zaprta. Votlo so doneli padci v dvorani in bolj in bolj so utihali glasovi. Potem je bilo čuti le še Telemah in nek drug njemu podoben glas. Kmalo nato se vrata predsobe odpro in Telemah pokrit s krvjo pokliče staro ključarico v dvorano in za njo zopet zaklene:

»Hiti, poštena Evrikleja, moj oče ti ima nekaj povedati.«

»Tvoj oče? Ali Odisej? Ah, zdelo se je moj stari glavi, da ga čujem v dvorani!«

Kralj je stal sredi dvorane, naslonjen na steber. Njegove roke, noge, prsi in glava so bile pokrite s krvjo; izgledal je kakor lev, ki prinaša plen svojim mladičem. Okolo njega pa so ležali ubiti snubači, ki so toliko let uganjali hudobije v hiši in zajedali premoženje svojega kralja. Tedaj se razveseli starka, tleska z rokama in glasno vzklika:

»O moj kralj, moj sin Odisej, ali si ti, ali si jih te nesramne razbojnike! O, da mi je dana ta ura!«

Toda kralj jo prijazno in resnobno zavrne:

»Veseli se, mati, v svojem srcu, a varuj se zlobe! Ukati nad ubitimi je kruto in grešno. Te je za njihove grehe zadela zaslužena kazen. Sedaj pa pokliči še one ničvrednice izmed dekel, ki so držale s snubači; tudi njim ne bo prizanešeno, kakor ni bilo nezvestim hlapcem. Prej pa morajo znositi mrlične na dvorišče in osnažiti dvorano vsakega madeža.«

»Prav je, moj sin, naj se zgodi, kakor zahtevaš.«

Jokajoč so prišle v dvorano nesrečne dekle in z glasnimi tožbami opravile žalostno delo. Potem sta tarnajoče odvedla dva zvesta hlapca in se nikdar več niso vrnile v hišo. Odisej in Telemah pa sta v očiščeni dvorani zažgala dišave in se šla umiti in preobleči. Evrikleja je med tem šklicala zveste dekle in jih pripeljala v dvorano; in ko je vstopil kralj s Telemahom, so ga obsule in mu poljubljale roke. Gorko solze so jim tekale po radostnih licih, pa tudi kralj je v ganotju ihtel.

Starica Evrikleja pa steče ko mlada košuta gori v krajličino spalnico. Stopi k vzglavlju in pravi:

»Zbudi se, ljubljena hči Penelopa! Pridi in glej na lastne oči, kar si toliko let edino želela: Odisej je prišel, on je zopet doma! Snubačev ni več — tiho leže na dvorišču in se nikdar več ne ganejo. Le hitro pojdi z menoj!«

Toda kraljica jo nevoljna zavrne:

»Evrikleja, mati, čemu me budiš iz sladkega spanja, ki že tako davno ni leglo na moje trudne oči? Kaj blebetaš, ali si zmedena, ali pa uganjaš z mano nespodobno šalo? Povem ti, ko bi bila kaka druga od dekel to naredila, moja kazen bi bila kruta. A tvoji starosti prizanašam.«

»O draga hči, jaz se ne šalim! Resnično, Odisej je prišel, kakor ti pravim. Oni tuji berač — to je bil on! Telemah je vedel že preje, da pride, in skupaj sta se maščevala nad snubci. Pojdi vendar in sama poglej!«

Tedaj plane kraljica na noge in objame staro zvesto služabnico:

»Povej mi vendar čisto resnico, ljubljena mati, kaj je zares tu moj Odisej? Pa kako sta s Telemahom mogla zmagati močne in številne snubače?«

»Tega sama ne vem, a vse boš čula od njega. Pojdi že vendar!«

»O mati, ne muči me dalje s šalami: Odiseja ni več in nikdar se ne vrne. Toda pojdiva, da vidim, kdo je s sinom.«

Divje bije kraljici srce in ne ve, kaj naj stori in kaj misli. Prišedša v dvorano vsede se tiho na oddaljeni prostor kralju nasproti. Gleda ga in se čudi, ne ve, ali je on ali ni. Odisej pa sloni ob stebri in čaka, kaj poreče ljubljena žena. Tedaj pa užaljen reče Telemah:

»Kako si trda, o mati! Zakaj si se vsedla tako daleč proč od očeta in ga ne vprašaš, odkod in kdaj je prišel in kako se mu je godilo. Resnično, nobena druga žena bi se tako ne vedla, če bi se ji mož povrnil po dvajsetih letih.«

»Sin moj, zakaj me obsojaš? Moj duh se izgublja v začudenju, ne vem, kaj naj

mislím. Prevelika sreča se mi obeta, da bi se ne bala prevare. Toda, če je to res Odisej, potem naj razkrije levo nogo, da vidim sledove mrjaščevih zob.«

Milo se nasmehe kralj in reče:

»Razumna si, Penelopa, in previkna, zastoj ne sloviš med ženami. Pristopi tedaj in poglej brazgotino!«

Tedaj je kraljica zajokala veselja njena zvestoba je bila obilo poplačana.

L. K.

Drobtine.

Steklenice se čisto pomijejo, ako vane narežeš surovega krompirja v drobnih koscih (kockah), naliješ gori nekoliko vode in potem dobro stresaš sem in tja. Nazadnje steklenico izplahni v čisti vodi. — Namesto krompirja se lahko rabijo turščična zrna ali zdrobljene jajčje lupine ali pekoče koprive.

Pod iz mehkega lesa se najlepše pomije z apnom in peskom. Vzame se en del nevgašenega apna in 3 dele peska ter se oboje zmeša; v to mešanico se pomaka mokra krtača in z njo drgne pod. Potem se pod s čisto vodo dobro oplakne. Na ta način ostane pod lepo bel in ne orumeni, kakor če se ga pomiva s sodo in milom. Apno je tudi veliko cenejše ko milo in zamori vse v razpokah se morda nahajajoče zalege raznega mrčesa.

« Za kratek čas. »

Bolje je bolje. Dvorni norec angleškega kralja Jakoba je razžalil nekega plemenitaša, ki mu je žugal, da ga zato umori. »Bodi brez skrbi,« reče kralj dvornemu norcu, »ako te umori, ga dam obusiti.« — »Toda jaz bi raje videl,« odvrne norec, »da ga daste obesiti dan prej.«

Prebrisan služabnik. Stotnik (svoje-mu novemu služabniku): »Janez, ti moraš s konjem lepo ravnati, včasih tudi kako besedo z njim spregovoriti, da se prej spoznata.« — Čez nekaj časa pride stotnik v hiev in vidi hlapca s časopisom v roki stati poleg konja. »Janez,« mu zakliče, »kaj pa delaš?« — Janez: »Ker ravno ne vem, kaj bi konju povedal, mu berem iz časnika.«

Kaj so gasili. Pri nekem požaru gre nekaj gasilcev v bližnjo krčmo okrepčati se s požirkom piva. Kar vstopi policaj in zavpije: »Torej tukaj sedite, lenuhi! Ali se pravi to pomagati pri ognju?« — »Ne, gospod komisar,« odgovoré, »to se pravi gasiti.«

Iz spiritistiške seje. »Če hočete, da bi vam pisal duh kakoga umrlega, se vsedite s papirjem in peresom k pisalni mizi. Ko roka počiva na papirju, ne smete na nič drugega misliti, kot na duha umrlega. Čez pol ure boste videli, da ...« — Nekdo izmed občinstva: »Da se je črnilo posušilo.«

